

УДРУЖЕЊЕ
ИНЖЕЊЕРА
БЕОГРАДА

UNION OF
ENGINEERS
OF BELGRADE

XIII НАУЧНО - СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

**„ПОЛИТИКА И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ НА
ЛОКАЛНОМ НИВОУ: ТРАНЗИЦИЈА У
СРБИЈИ И ИЗАЗОВИ 21-ОГ ВЕКА“**

Уредништво:

Весна Златановић-Томашевић

Ранка Гајић

Новица Стевановић

Покровитељ:

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Суорганизатор:

ИНЖЕЊЕРСКА АКАДЕМИЈА СРБИЈЕ

БЕОГРАД, 2021

IMPRESUM

Наслов

XIII НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ:
**„ПОЛИТИКА И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ:
ТРАНЗИЦИЈА У СРБИЈИ И ИЗАЗОВИ 21-ОГ ВЕКА“**

Рецензенти

Проф.др Весна Златановић-Томашевић

Доц.др Ранка Гајић

Др Марија Вукић

Издавач

Удружење инжењера Београда

За издавача

Проф.др Весна Златановић-Томашевић

Уредништво

Проф.др Весна Златановић-Томашевић

Доц.др Ранка Гајић

Мр Новица Стевановић

Дизајн Корица

Проф.др Весна Златановић-Томашевић

Техничка обрада

Доц.др Ранка Гајић

Штампа

Zonex, Београд Рузвелтова 6

Тираж 100

Београд, 2021.

ISBN

ISBN-978-86-915671-9-4

ШТАМПАЊЕ КЊИГЕ ОМОГУЋИЛО

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Реферати су штампани у облику оригинала аутора који су одговорни
за технички и стручни садржај.

Сва права задржава издавач, репродукција није дозвољена

ПРЕДГОВОР

Удружење инжењера Београда организује XIII Научно-стручну конференцију са међународним учешћем -

„ПОЛИТИКА И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ: ТРАНЗИЦИЈА У СРБИЈИ И ИЗАЗОВИ 21-ОГ ВЕКА“

Мотив одржавања научно-стручне конференције, полазећи од разумевања да је локални ниво место где се квалитет просторног развоја утврђује у прагматичном и грађанину најближем смислу, на овој конференцији ће се разматрати питања просторног развоја у пресеку одлука које се тичу транзиције друштва и глобалних изазова просторног развоја са којим се Србија суочава. Акцент се ставља на питања резилијентности као контекстуалне категорије која опредељује одржив развој у локалним заједницама и која се одражава на локалне политике, одлучивања о просторном развоју, конкретне стратегије и акције. Просторни развој у Србији је суочен са две групе крпуних изазова; с једне стране, питањима транзиције друштвено-политичког система и ефектима које транзиција производи на простор и просторне одлуке, а са друге, глобалним изазовима просторног развоја која се реперкутују на локални или регионални ниво. Сучељавања уочавамо и препознајемо у локалним политикама, плановима које доносе локалне заједнице или локалним акцијама, знатно чешће и упечатљивије него на националним нивоу. То је природно и разумљиво будући да је национални ниво посвећен општим и често апстрактно дефинисаним циљевима и деловањима, док се на локалном нивоу опредељења, вредности и одлуке препознају у њиховој правој величини, форми и садржају.

Циљ ове научно-стручне конференције је да понуди неке одговоре и предлоге на питања како се креира резилијентан простор, које су форме деловања, зашто је важан интегралан приступ и ко учествује у одлучивању о простору. Очекује се да ће радови и дебата на конференцији указати како се резилијентност тумачи у Србији, који су њени донети и какав однос има према националним политикама које воде процес транзиције у земљи. Такође, и не мање значајно, указаће како се улога професија које учествују у просторном развоју мења и које нове форме деловања преузима просторно и урбанистичко планирање.

ПОВОД ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ СКУПА

Потреба за приказом досадашњег искустава у домаћој и међународној пракси, за едукацијом и бржом имплементацијом наше законодавне регулативе и регулативе ЕУ.

КОНЦЕПЦИЈА СКУПА

Одржавање скупа подразумева сагледавање стања и проблематике кроз излагања аутора, дискусију и размену мишљења, расправе по тематским областима и предлоге закључака за решавање насталих проблема. Учесници Конференције имају могућност да пријаве и предложе прилоге на самој Конференцији у виду резимеа обима до две странице за дискусију на Конференцији.

Прва тематска област: РЕЗИЛИЈЕНТНОСТ У ПРОСТОРНОМ РАЗВОЈУ И ПЕРСПЕКТИВЕ У СРБИЈИ:

Законска регулатива, стратегије, политике, подстицајни елементи; Међународни споразуми, протоколи; Стање просторног и урбанистичког планирања у теоријском и практичном погледу; Друштвени аспекти; Економски аспекти; Примери из праксе.

Ризици погрешних одлука: Гашење јавних стручних институција, израда регионалних планова за регионе који нису утврђени законом о регионалном развоју државе (занемарена регионална и урбо-економија, идентитет и др.), занемарен јавни интерес приватним интересима и корпоративним циљевима (угрожено земљиште, инфраструктура, јавна добра и др.).

Друга тематска област: ПРОБЛЕМИ, ОРГАНИЗАЦИЈА ИНСТИТУЦИЈА И ПРЕДЛОЗИ ЗА ДЕЛОВАЊЕ:

Просторни; Еколошки; Енергетски; Геолошки; Хидрогеолошки; Инфраструктурни; Управљање одрживим развојем; Улога одговарајућих служби планирања насеља у функцији развоја насеља; Примери из праксе.

Трећа тематска област: ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ: ПОЛИТИЧКИ ТРЕНУТАК ИЛИ ТРАНЗИЦИЈА ПАРАДИГМЕ: Грађанске иницијативе и локалне политике; Удружења грађана и НВО као покретачи јавног дијалога; Доступност информација и учешће јавности у одлучивању о просторном развоју; Грађани уз или наспрам приватних интереса и корпоративних циљева; Како настају локални планови и ко одлучује; Улога планирања: планер као модератор; Примери из праксе.

Четврта тематска област - МЛАДИ ИСТРАЖИВАЧИ-радови младих истраживача и студентски радови.

У фоајеу и у сали конференције је организована СТУДЕНТСКА ИЗЛОЖБА студената класе др.Владимира Ђорића, дипл. инг. саоб., ванредног професора на Саобраћајном факултету Универзитета у Београду,

У оквиру Конференције се планирају размене мишљења и расправе по тематским областима кроз вођење дискусија и расправа после излагања по наведеним тематским областима.

У оквиру Конференције се планирају размене мишљења и расправе по тематским областима кроз вођење дискусија после излагања по наведеним тематским областима.

IV ЦИЉНА ГРУПА:

Министарства, образовне институције, остале надлежне институције, планерска, пројектна, извођачка предузећа, самостални предузетници у области планирања, пројектовања и изградње, инжењери разних дисциплина, органи локалне самоуправе.

Уредништво

САДРЖАЈ

ПРВА ТЕМАТСКА ОБЛАСТ: РЕЗИЛИЈЕНТНОСТ У ПРОСТОРНОМ РАЗВОЈУ И ПЕРСПЕКТИВЕ У СРБИЈИ

проф.др Весна Златановић-Томашевић,диа.

УРБАНИ РАЗВОЈ, ПОЛИТИКЕ И ПРОГРАМИ ЗА ОСТВАРЕЊЕ БОЉЕ И ОДРЖИВЕ БУДУЋНОСТИ.....14-23

Доц.др Ранка Гајић, диа.

ПРИМЕНА МЕТОДОЛОГИЈЕ „АНАЛИЗА ГРЕШАКА И ЊИХОВИХ ПОСЛЕДИЦА“ (ФМЕА) КАО ПОДРШКА ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ УУРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ И УПРАВЉАЊУ ПРОСТОРОМ СА ЦИЉЕМ РЕЗИЛИЈЕНТНОСТИ.....24-45

Проф.др Марија Маруна, диа., Данијела Миловановић Родић, Љубица Славковић, Ксенија Радовановић, Милица Ристовић, Милица Ђурђевић, Маргита Вајовић, Милица Томашевић

КА КОЛАБОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ: ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП РАЗУМЕВАЊУ РАЗВОЈА ГРАДА.....46-57

Соња Кетин, Милош Арсић,Марко Андрејић

ЕВРОПСКИ ЗЕЛЕНИ ДОГОВОР.....58-62

мр Владета Вујанић,дип.инж. руд.геол.,мр Слободан Недељковић, дип.инж. руд.геол., мр Милован Јотић, дип.инж. руд.геол.

ЕКОЛОШКИ РИЗИК У ПЛАНИРАЊУ И ГЕОЛОШКА ОПАСНОСТ- НЕКИ АСПЕКТИ.....64-72

проф.др Драгана Васиљевић-Томић, диа.

ОДРЖИВ РАЗВОЈ И АРХИТЕКТУРА ВИДЉИВ И НЕВИДЉИВ ПРОСТОР /АРХИТЕКТУРА ПОКРЕТА.....74-87

Миа Вицковић, Милена Лакићевић

КАРТИРАЊЕ У ПЛАНИРАЊУ ПРЕДЕЛА.....88-94

Др Павле Стаменовић, др Душан Стојановић

КОМПЛЕКСНЕ ТИПОЛОГИЈЕ САВРЕМЕНОГ СТАНОВАЊА Модел за хибридне стамбене склопове.....96-112

Доц.др Ана Трпковић, дис., Проф.др Бранимир Станић, дис., Асис. Сретен Јевремовић, дис.

ТРАНСФОРМАЦИЈА УЛИЦЕ КАО ОДГОВОР НА ПАНДЕМИЈСКУ КРИЗУ И ПОВЕЋАЊЕ ОТПОРНОСТИ УРБАНИХ ПРОСТОРА

.....114-125

Доц.др Светлана Батарило, диа.

НОВИ ЈАВНИ ПРОСТОР: НАДЗИРАЊЕ VS ИЛУЗИЈА СИГУРНОСТИ.....126-135

Здравко Бијелић, Митар Бијелић, Биљана Милановић, Жељка Бијелић

СИСТЕМСКО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ МАЛИХ ХИДРОЕЛЕКТРАНА.....136-147

ДРУГА ТЕМАТСКА ОБЛАСТ: ПРОБЛЕМИ, ОРГАНИЗАЦИЈА ИНСТИТУЦИЈА И ПРЕДЛОЗИ ЗА ДЕЛОВАЊЕ

Данило С. Фурунџић, Божидар С. Фурунџић

ТРАНСФОРМАЦИЈА ЈАВНОГ КОМУНАЛНОГ ПРЕДУЗЕЋА

.....150-161

Божидар С. Фурунџић,

ГРАЂЕВИНСКА И РУДАРСКА РЕГУЛАТИВА ЗАЈЕДНО: ПРИМЕР РЕКОНСТРУКЦИЈЕ РТБ БОР.....162-176

Доц.др Небојша ГАЏИЋ, диа.

ОДРЖИВОСТ И РАЗВОЈ ТРАДИЦИОНАЛНИХ СЕОСКИХ НАСЕЉА СРПСКОГ ЕНТИТЕТА НА ШАР ПЛАНИНИ.....178-197

МСц. Зоран Илић, Проф. др Александар Лукић

ТУРИЗАМ И ИНФРАСТРУКТУРА У ДЕВАСТИРАНИМ ПОДРУЧЈИМАНА ПРИМЕРУ ОПШТИНЕ ЦРНА ТРАВА.....198-211

Бранислава Павловић, Милена Лакићевић, Милена Максимовић

ПЕЈЗАЖНА РЕКОНСТРУКЦИЈА ПАРКА У БАЊИ КОВИЉАЧИ

.....212-223

Тијана Жишић

МУЗЕЈ ДУНАВА: Значај и потенцијал седимента.....224-233

ТРЕЋА ТЕМАТСКА ОБЛАСТ: ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ: ПОЛИТИЧКИ ТРЕНУТАК ИЛИ ТРАНЗИЦИЈА ПАРАДИГМЕ

Здравко Бијелић, Данијела Певловић, Митар Бијелић, Жељка Бијелић

УПРАВЉАЊЕ ИНТЕГРИСАНИМ ПРОСТОРНИМ ТРАЗВОЈЕМ НА НИВОУ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.....236-245

Јелена Маленовић - Николић, Дејан Крстић, Александра Илић-Петковић

АНАЛИЗА ЕНЕРГЕТСКЕ ПОЛИТИКЕ И ПРИМЕНЕ ЗАКОНСКЕ РЕГУЛАТИВЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ.....246-255

Проф. др Александар Лукић, Мсц.Зоран Илић

УТИЦАЈ ИЗГРАДЊЕ НАУЧНО-ТЕХНОЛОШКИХ ПАРКОВА НА ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....256-263

Љиљана Станојевић, Гордана Томић, Павле Раданов

УЛОГА САВРЕМЕНИХ ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ПЛАНИРАЊУ РАЗВОЈА ЕКО-ГРАДОВА.....264-274

Милош Арсић, Нена Томовић, Љиља Милетић, Соња Кетин

ПРИМЕНА ВЛОКСНИНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У САОБРАЋАЈУ И ТРАНСПОРТУ.....276-283

Др Марија Вукић, дит.

ДОПРИНОС СЕВЕСО ОПЕРАТЕРА ПОЛИТИЦИ ЗАШТИТЕ ОД ХЕМИЈСКОГ УДЕСА НА ПРОСТОРУ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.....284-303

ЧЕТВРТА ТЕМАТСКА ОБЛАСТ: МЛАДИ ИСТРАЖИВАЧИ - Радови младих истраживача, студентски радови

Изложба радова студената класе др.Владимира Ђорића, дипл. инг. саоб., ванредног професора на Саобраћајном факултету Универзитета у Београду, Модул за друмски и градски саобраћај - генерација 2019/20 и 2020/21

Предмет: Стратегије и тактике планирања саобраћаја (Одрживо планирање саобраћаја)

Тема: Решавање конкретних саобраћајних проблема у градовима у Србији коришћењем методологија за одрживо и интегрално планирање саобраћаја (интегрисане методологије ЕЛТИС и СИМБИОСИТИ)306-314

АПСТРАКТИ

Божена Стојић, Јована Тимотијевић, Ива Чукић ПОТЕНЦИЈАЛ ЛОКАЛНИХ БОРБИ ЗА УСПОСТАВЉАЊЕ НОВИХ ИНСТИТУЦИЈА ЗА ПАРТИЦИПАТИВНО УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ.....	318-319
Милош Арсић, Драгутин Јовановић, Нена Томовић ПРИМЕНА ИНТЕРНЕТ ИНТЕЛИГЕНТНИХ УРЕЂАЈА У ФУНКЦИЈИ УПРАВЉАЊА ПРОЦЕСИМА У САОБРАЋАЈУ.....	320
Др Јасмина Ђокић, диа., Ана Граовац, диа. ИДЕЈНА ДИМЕНЗИЈА ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА БЕОГРАДА.....	322-323
Божидар С. Фурунџић, Данило С. Фурунџић СРПСКА ГРАЂЕВИНСКА РЕГУЛАТИВА.....	324
М.Сс. Љиљана Тубић, дипа. ПРЕДГРАЂА БЕОГРАДА - ГРАД ИЗВАН ГРАНИЦЕ.....	326
Др Даринка Голубовић- Матић РЕДЕФИНИСАЊЕ ЈАВНИХ ГРАДСКИХ ПРОСТОРА У ПЕРИОДУ ПАНДЕМИЈЕ.....	328
Зоран Пендић, Сања Полак, Бојана Јаковљевић, Марко Полак, Часлав Лачњевац, Оливера Ћосовић, Љиљана Вујотић, Драгана Јовановић, Љиљана Јовановић, Жељко Марковић КВАЛИТЕТ 4.0 НИЈЕ САМО ПРИМЕНА ТЕХНОЛОГИЈА ИНДУСТРИЈЕ 4.0 QUALITY 4.0 IS NOT JUST THE APPLICATION OF INDUSTRY 4.0 TECHNOLOGIES.....	330-331

КА КОЛАБОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ: ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП РАЗУМЕВАЊУ РАЗВОЈА ГРАДА

TOWARDS COLLABORATIVE GOVERNANCE: AN INTEGRATED APPROACH TO UNDERSTANDING CITY DEVELOPMENT

Марија Маруна¹, Данијела Миловановић Родић¹, Љубица Славковић²,
Ксенија Радовановић², Милица Ристовић³, Милица Ђурђевић³, Маргита
Вајовић³, Милица Томашевић³

1 Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Београд

2 Центар за културну деконтаминацију, Београд

3 Алумни мастер програма Интегрални урбанизам, Београд

АПСТРАКТ

Рад се бави приказом и анализом резултата истраживачке компоненте пројекта „Ка колаборативном управљању“, који има за циљ промоцију савременог концепта просторног развоја и преиспитивање оквира професионалне делатности путем платформе за разумевање стања, изградњу аргументованог мишљења и развој нове културе комуникације. Пројекат се спроводи кроз сарадњу експерата из Центра за културну деконтаминацију – ЦЗКД, представника академије (Универзитет у Београду - Архитектонски факултет) и појединаца из њене алумни мреже (Студијски програм мастер академских студија Интегрални урбанизам). У току 2019. и 2020. године суреализоване две фазе пројекта: 1) Урбанизам супротстављених интереса, и 2) Јавни интерес у урбанистичком планирању. Обе фазе пројекта се састоје из три компоненте: а) истраживања – која промовишу интегрални приступ анализи процеса просторног развоја, б) *on-line* платформа – која омогућава разумевање процеса просторног развоја и интерактивну размену информација од значаја за све заинтересоване стране, и ц) јавне дебате – које стварају простор за отворену комуникацију о проблемима система планирања и планске праксе.

У оквиру истраживачке компоненте пројекта примењен је интегрални приступ анализе развоја града на примеру пет карактеристичних случајева изградње у Београду и то: Макишко поље, спалионица отпада - Винча, пословно-стамбени блок Вождове Капије, насеље Степа Степановић и Парк пријатељства - Ушће.

Тежиште анализе у оквиру прве фазе пројекта је било на разумевању токова одлучивања у процесима просторног развоја, док је друга фаза осветлила основ дефинисања јавног интереса у оквиру легислативног система просторног развоја.

Као илустрација наведеног истраживачког приступа, биће детаљније приказано истраживање случаја просторног развоја Макишког поља и то приказом: а) методолошких приступа примењених у реализованим фазама пројекта и б) начина систематизације резултата спроведених поступака.

Кључне речи: *управљање урбаним развојем; интегрална анализа; колаборативно одлучивање; јавни интерес; Макишко поље*

ABSTRACT

The paper deals with the presentation and analysis of the results of the research component of the project "Towards Collaborative Governance", which aims to promote the modern concept of spatial development and review the framework of professional activity through a platform for understanding the situation, building reasoned opinion and developing a new communication culture. The project is implemented through the cooperation of experts from the Centre for Cultural Decontamination /CZKD, representatives of the Academy (University of Belgrade, Faculty of Architecture) and individuals from its alumni network (Study program of master academic studies Integrated Urbanism). During 2019 and 2020, two phases of the project were realized: 1) Urbanism of opposing interests, and 2) Public interest in urban planning. Both phases of the project consist of three components: a) research /which promotes an integrated approach to the analysis of spatial development processes, b) online platform - which enables understanding of spatial development processes and interactive exchange of information relevant to all stakeholders, and c) public debates /which create space for open communication about the problems of the planning system and planning practice.

Within the research component of the project, an integrated approach to the analysis of city development was applied on the example of five characteristic cases of construction in Belgrade, namely: Makiško polje, waste incinerator - Vinča, business-residential block Voždove Kapije, Stepa Stepanović settlement and Park of Friendship - Ušće. The focus of the analysis within the first phase of the project was on understanding the decision-making in spatial development processes, while the second phase highlighted the basis for defining the public interest within the legislative system of spatial development.

As an illustration of the mentioned research approach, the research of the case of spatial development of Makiško polje will be presented in more detail, showing: a) methodological approaches applied in the

realized phases of the project and b) ways of systematization of the results of the implemented procedures.

Keywords: *urban governance; integrated analysis; collaborative decision making; public interest; Makiško polje*

УВОД

Пројекат „Ка колаборативном управљању“ је усмерен ка промоцији савременог концепта просторног развоја и преиспитивању оквира професионалне делатности путем креирања платформе за разумевање стања и развој нове културе комуникације. Спроводи се кроз сарадњу експерата из Центра за културну деконтаминацију, представника академије (Универзитет у Београду - Архитектонски факултет) и њене алумни мреже (Студијски програм мастер академских студија Интегрални урбанизам), кроз активности подржане од стране Фондације *Hajrih Bely* Београду, и Цртине иницијативе #Грађани Имају Моћ и др. Током 2019. и 2020. године су реализоване прве две фазе пројекта: 1) Урбанизам супротстављених интереса и 2) Јавни интерес у урбанистичком планирању. (*Детаљан приказ реализоване прве две фазе пројекта се може видети у публикацији пројекта под називом „Ка колаборативном управљању развојем града – интерактивни урбанизам“.)

Обе фазе пројекта се састоје из три компоненте:

- а) интегрално посматрање просторног развоја – које се спроводи кроз истраживање одабраних случајева изградње у Београду,
- б) информисање, тумачење и ширење знања о просторном развоју – које се спроводи кроз успостављену *on-line* платформу где се резултати пројекта пласирају на комуникативан начин и
- в) развој културе разумевања, комуникације и договарања између заинтересованих страна – која се спроводи кроз радионице, стручне презентације и јавне разговоре о проблемима система планирања и планске пракс.

У наставку рада биће детаљно приказана истраживачка компонента пројекта и то на примеру случаја изградње Макишког поља, као најстаријег и најзначајнијег водоизворишта Београда.

ИСТРАЖИВАЊЕ - ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП РАЗУМЕВАЊУ РАЗВОЈА ГРАДА

Интегрални приступ разумевању, планирању и управљању развојем града представља одговор на растућу фрагментацију и бирократизацију традиционалног, секторског приступа, који показује

немоћ да се избори са све комплекснијим развојним проблемима. Постојећи систем управљања развојем града карактерише пораст броја неусаглашених, често контрадикторних докумената који се формулишу, усвајају и примењују у нетранспарентним процедурама, као и додатно слабљење неефикасних институција у јавном сектору чије су надлежности често нејасне или преклапајуће, а деловања све мање координисана и интегрисана.

Интегрални приступ је произашао из концепта одрживог развоја, промовисан релевантним међународним развојним агендама и подржан различитим механизмима европских интеграција, и данас се сматра предусловом ефикаснијег и праведнијег модела управљања урбаним развојем, способног за адаптацију.

Подразумева да се у процесу анализе, разумевања и управљања развојем града разматрају и интегришу различити:

- Развојни аспекти (економски, еколошки, друштвени, културни и сл.)
- Развојне теме (урбана мобилност, друштвена инклузија, резилијентност, урбано-руралне везе, идентитет, брендирање, развој паметне и комуналне инфраструктуре, и сл.).
- Просторни нивои (од нивоа суседства и блока, преко градских четврти, насеља/града у целини, територије општине, до територије региона, државе, пограничних подручја, европских региона и др.);
- Облици јавне интервенције, развојне политике и инструменти њихове реализације (осим урбанистичких и просторних планова, националних и локалних стратегија, акционих планова и програма, разматрају се и успостављају релације са осталим регулаторним инструментима – законима, подзаконским актима, статутима, одлукама, исл.)
- Управљачки нивои (од локалног – нивоа месне заједнице, општинског и нивоа града, административног нивоа округа, покрајине до националног и наднационалног нивоа);
- Носиоци и покретачи урбаног развоја - актери и институције (њихови интереси, иницијативе и међусобне релације на конкретној територији у јавном, приватном и цивилном сектору),
- Механизми и типови извора финансирања развоја (локални, регионални, покрајински и национални буџет, видови јавно-приватног-цивилног партнерства, доступни ЕУ инструменти, као и међународни финансијски инструменти и донаторски програми и др.).

Претпоставка је да се једино интеграцијом различитих развојних аспеката, знања и дисциплина, просторних и управљачких нивоа, облика јавне интервенције, видова и извора финансирања развоја, актера и њихових ресурса и интереса на конкретној територији, могу формулисати и имплементирати одржива решења примерена датом развојном и просторном контексту.

Интегрални приступ анализе развоја простора Макишког поља је спроведен у двефазе: 1) Урбанизам супротстављених интереса и 2) Јавни интерес у урбанистичком планирању. Тежиште анализе првефазеје било усмерено ка разумевању токова одлучивања у процесима просторног развоја, док је другафаза осветлиламоменте дефинисања јавног интереса у оквиру легислативног система просторног развоја. Свакаод истраживачких фазабиће детаљније приказан кроз: а) методолошки приступ примењен у реализованимфазамапројекта и б) начине систематизације резултата спроведених поступака.

ФАЗА1: УРБАНИЗАМ СУПРОТСТАВЉЕНИХ ИНТЕРЕСА

Методолошки приступ: Интегрална анализа просторног развоја

Циљ истраживања у оквиру прве фазе пројекта је била промоција концепта управљања урбаним развојем, односно позиционирање делатности планирања у оквиру ширег контекста одлучивања о интервенцијама у простору.

У методолошком смислу, на основу јавно доступних и поузданих информација различитог садржаја о посматраном случају изградње(пре свега примарних извора), дат је хронолошки приказ развоја подручја према следећим категоријама:

- Плански оквир (стратешки, плански и урбанистички документи)
- Легислативни оквир (закони и подзаконска акта),
- Одлуке (остали формални документи од значаја за развој предметног подручја),
- Грађанске иницијативе (формалне и неформалне реакције заинтересованих актера),
- Просторне манифестације (планиране и стварне промене у изградњи).

Креирани приказ информација је омогућио увид у међусобну условљеност одлука и њихов последични утицај на развој посматраног подручја (Слика1). Важан аспект прве истраживачкефазеје било указивање на различите интересне позиције учесника у просторном развоју града и самим тим

различита очекивања од исхода изградње. У анализираном примеру изградње су идентификоване тачке конфликта које, поред недоречености и слабости планског система, илуструју сукобе различитих интереса укључених актера и тиме јасно указују на одсуство консензуса у друштву око развојних опредељења, односно одсуство јасних развојних политика. Имплицитно, указано је на одсуство друштвено усаглашеног јавног интереса који би требало да представља основ јавних политика.

Слика1 Сегмент хронолошког приказа интегралне анализе просторног развоја на примеру случаја урбанизације Макишког поља

Резултати истраживања

Просторни развој Макишког поља карактерише нетранспарентан процес планирања и одлучивања који се очитује мноштвом недоступних докумената од јавног значаја.

Илустративан је пример студије "Подземне и површинске воде водоснабдевања Града Београда" из 2013. године коју је урадио Институт "Јарослав Черни" и која представља основ „Елабората о зонама санитарне заштите“ које је Министарство здравља 2014. године усвојило и на основу њега донело Решење о одређивању зона санитарне заштите на административној територији града Београда. Овим Решењем, зоне санитарне заштите су редефинисане, нове границе су унете у План управљања водама слива реке Саве (2014), Генерални урбанистички план Београда (2016) и План

генералне регулације – Град Београд, целине I-XIX, 2016.г. чиме је омогућена и легитимисана интензивна изградња подручја. Са друге стране, Стручна комисија је 2015. године одбила поменућу Студију прогласивши је неоснованом и неадекватно образложеном. Ова Студија није јавно доступна, као ни део остале документације од значаја, чиме смо остали ускраћени за разумевање разлога који су у основи измене читавог сета законских решења, градских прописа, стратешких приоритета и планова развоја града.

Интегрална анализа предметног подручја је омогућила, и поред нетранспарентних и недоступних информација, мапирање кључних момената у доношењу стратешких одлука, институционалне надлежности за донете одлуке и токове примењених процедура одлучивања.

ФАЗА2: ЈАВНИ ИНТЕРЕС У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ

Методолошки приступ: Интегрална анализа правног и планског основа и планске интерпретације јавног интереса

Истраживање под називом „Дефинисање и одбрана јавног интереса“ представља компоненту друге фазе пројекта „Ка колаборативном управљању“. Тематски и садржајно се директно надовезује на резултате истраживања из прве фазе пројекта, у којој су на интегралан начин представљени процеси просторног развоја пет карактеристичних примера у Београду.

У односу на наведене резултате, циљ истраживања друге фазе пројекта је било промишљање и преиспитивање садржаја и појма јавног интереса, начина на који се тај садржај дефинише, а затим и институционализује у различитим формама и на различитим нивоима управљања развојем.

У оквиру сваке од анализираних студија случаја из прве фазе пројекта, проблематизована је барем једна, за тај случај карактеристична развојна тема, са циљем унапређења разумевања интерпретације јавног интереса у процесу планирања, и то кроз два кључна аспекта:

- Порекло и тумачење јавног интереса: приказ правног и планског основа конкретног случаја,
- Планска интерпретација: приказ начина на који је јавни интерес тумачен, односно уграђен у конкретне планске процедуре и планска решења.

У оквиру студије случаја урбанизације Макишког поља, истраживање је било усмерено на преиспитивање теме градског водоизворишта и то посебно кроз следећи сет питања: Како се и на основу чега дефинише територијаводоизворишта? Ко је задужен за управљање водоизвориштем? Како се штити и користи водоизвориште? На

основу чега се, у овом случају, доносе одлуке о промени граница и режима заштите?

Резултати истраживања

Резултати истраживања су табеларно приказани кроз следеће аспекте:

- Тема. Кратко подсећање и објашњење истраживачког проблема,
- Правни основ. Дефиниција јавног интереса у оквиру законских и подзаконских докумената који представљају формални основ за предметне планове,
- Плански основ. Тумачења јавног интереса преузета из планских докумената вишег реда и начин њиховог уграђивања у планове нижег реда,
- Документи јавних политика и Остали плански документи. Тумачења јавног интереса у другим документима, формално необавезујућих, која се односе на предметну територију.

Начин приказивања резултата истраживања имао је за примарни циљ позиционирање дефиниције јавног интереса у оквиру легислативног система (Слика 2).

Закон о водима ("Sl. glasnik RS", br. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 i 95/2018)	
ЧЛАН 3	Значење појмова – вода за пиће, воде, извориште, јавни водовод, јавно водоснабдевање
ЧЛАН 4	Појам водног добра: Дефинисан је појам водног добра у општем смислу и Закон о водима као крoвни када је у питању његово коришћење. Појам водног добра идентификује воде и водно земљиште као два одвојена ентитета која се различитим члановима овог другаџије третирају, независно од њихове физичке и узрочно-последичне нераскидивости.
ЧЛАН 5 (93/2012) ЧЛАН 5 (101/2016)	Јавно водно добро: Приметне су две значајне измене извршене Изменами и допунами закона 2016. године. Одредба да је вода добро од општег интереса, замењена је одредбом да она представља природно богатство. Такође, иако је водно добро дефинисано као неотуђиво, изменом последњег става овог члана додата је могућност закупа над водним земљиштем. Кроз даљу анализу других закона, односно подзаконских аката, могу се јасније дефинисати последице измене датог члана и укидања статуса добра од општег интереса, у смислу потенцијалне експлоатације вода у сврхе које нису од таквог интереса. Раздвојеност воде и водног земљишта као два ентитета са којима се може различито поступати, поменуто и у претходном члану, пружа могућност различитог тумачења, као и примене закона.

Слика 2 Сегмент табеларног приказа правног основа за дефинисање јавног интереса на примеру урбанизације Макишког поља

Закон о водама идентификује воде и водно земљиште као два одвојена ентитета која се различитим члановима закона различито и уређују. Тиме се омогућава њихово засебно и независно третирање, упркос физичкој нераскидивости и узрочно-последичној повезаности ова два ентитета, што даље отвара могућности различитих тумачења и примене Закона. Изменама и допунама Закона о водама из 2016. године уведене су значајне промене, као на пример одредба "вода је добро од општег интереса", је промењена у одредбу "вода представља природно богатство". Такође, иако је водно добро дефинисано као неотуђиво, изменом истог члана поменутог Закона додата је могућност закупа над водним земљиштем. Кроз даљу анализу других закона, односно подзаконских аката, могу се прецизније дефинисати последице два поменута члана, превасходно у смислу потенцијалне експлоатације вода у сврхе које не морају бити у јавном интересу.

Вода је добро од изузетног значаја и у слојевитој употреби, стога је управљање њоме дефинисано кроз велики број делатности и правилника. Сходно томе, у процесу управљања водама надлежност има велики број институција чије ингеренције јесу у одређеној мери дефинисане, али не и њихове границе односно преклапања. Такође, кроз постојећи правни оквир, интегрални приступ управљању јесте декларативно дефинисан као стратешко опредељење, међутим Закон нема облигационе елементе у овом смислу, а проводивост овог модела у пракси је упитна с обзиром на претходно поменут велики број институција са различитим ингеренцијама (и недовољно дефинисаним међусобним преклапањима).

Као секундарни циљ, истраживањем је идентификована позиција тако дефинисаног јавног интереса у оквиру планског процеса, а потом и његова интерпретација у планским решењима. Овакав начин приказивања резултата истраживања омогућио је сагледавање и разумевање позиције јавног интереса у оквиру актуелних јавних политика и начина његове институционализације и операционализације у оквиру планског процеса (Слика 3). Поједини увиди у недоречености и нелогичности целокупног система, дати су у виду коментара на конкретним местима у оквиру табела (Слика 4).

Planski osnov – tumačenje javnog interesa

Generalni urbanistički plan Beograda (Sl. list grada Beograda* br. 11/2016)

2.0 PLANSKI DEO	Kao što je prethodno navedeno, pitanje snabdevanja vodom, zaštite vođizvorišta kao i zone koje će obuhvatati, predstavljaju deo usko stručne oblasti za koju se dobijaju uslovi od nadležnih institucija.
2.1 Podela na prostorne zone i urbanističke celine	Kao takvi, planovi u ovom slučaju predstavljaju dokument u koji se implementiraju odluke donete u prethodnim koracima i relevantnim institucijama.
Celina XII – Makiš, Ada Ciganlija	Prilikom sagledavanja postojećih i planiranih namena sagledavamo da je, izuzimajući ranžirnu stanicu, prostor iz prevashodno poljoprivrednog zemljišta sa manjim delom pod zelenim površinama, transformisan u građevinsko zemljište – pretežno komercijalnih namena, uz manju zonu stanovanja i redukovanu zonu zelenih površina.
	Sa druge strane, u karti „Vode i vodne površine“, prikazane su uža i šira zona sanitarne zaštite kao i gusta mreža kanala na posmatranom području.
2.3.1.2 Vode i vodne površine	Integralno upravljanje vodnim resursima
Zaštita izvorišta	Generalni urbanistički plan se, kada je u pitanju zaštita izvorišta, oslanja na ranije pomenute zakone i podzakonska akta kojima se ova oblast bliže određuje, što govori u prilog činjenici da predstavlja implementaciju prethodno donesenih odluka u ovoj oblasti u sveobuhvatni plan prostornog razvoja grada.

Слика 3 Сегмент табеларног приказа планског основа у којем је протумачен јавни интерес на примеру урбанизације Макишког поља

Dokumenti javnih politika

Strategija upravljanja vodama na teritoriji republike Srbije do 2034. godine („Sl. glasnik RS“, br. 3/2017)

2.3.1. Zakonodavni okvir	Iako je usvojena 2017, Strategija se poziva na Zakon o vodama kakav je bio pre izmena donetih 2016. godine. U Strategiji se dalje detaljnije definišu Planovi upravljanja vodama i pominje učešće građana u njima, međutim, kao ni sam Zakon, nisu definisani u operativnom smislu.
b) Kapaciteti	Strategija usvojena 2017. bazira se na podacima iz 2009. godine.

Plan upravljanja vodama

!

Trenutno je u procesu izrada Plana upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije 2021-2027.
Važeći planovi nisu pronađeni na internet prezentacijama: Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Direkcije za vode, JVP Srbijavode, JVP Beogradvode.

Слика 4 Сегмент табеларног приказа докумената јавних политика на примеру урбанизације Макишког поља

Поље управљања водама изразито је комплексно, са великим бројем узрочно - последичних веза које се тичу многобројних области од великог значаја и јавног интереса. Као такво, оно мора бити сагледано и третирано на интегралан начин и јасније дефинисано у погледу преклапајућих ингеренција и ентитета који су формално раздвојени, али суштински, услед своје међусобне условљености, не би смели бити. Стога, област управљања водама представља добар пример и полигон за имплементацију нових модела интегралног управљања у циљу примењивог планирања одрживог просторног развоја.

ЗАКЉУЧАК

Пројекат „Ка колаборативном управљању“ има за циљ промоцију новог приступа у сагледавању и промишљању усмеравања просторног развоја у оквиру професионалне и заинтересоване јавности у Србији. Осмишљен је као вишекомпонентна активност где су подједнако заступљенетри компоненте: истраживање, јавни разговори и *on-line* платформа. Све три компоненте пројекта су тесно повезане и заједнички доприносе промишљању новог оквира професионалне делатности. Истраживачка компонента, детаљно проказана у овом раду, кроз анализу примера актуелних случајева просторног развоја у Београду (а у даљој перспективи овог дугорочног пројекта и случајева у Србији), заинтересованој јавности омогућава разумевање комплексности процеса просторног развоја и истовремено нуди алат за примену у разумевању и тумачењу других примера изградње.

ЛИТЕРАТУРА

- Вујачић, И. 2010. Управљање у Србији или како функционишу институције. У Б. Беговић (ур.) *Институционалне реформе*. Београд: Центар за либерално демократске студије
- Вујовић, С. и Петровић, М. (2006). Главни актери и битне промене у постсоцијалистичком урбаном развоју Београда. У: Томановић, С. (ур.) *Београд: Друштво у превирању*. Београд: ИСИ ФФ.
- Вујовић, С. (2012) Локални, глокални, предузетнички и социоеколошки аспекти савременог града. *Социологија*, 54,105-122.
- Вујошевић, М. (2003). *Планирање у постсоцијалистичкој политичкој и економској транзицији*. Београд: ИАУС (Институт за архитектуру и урбанизам Србије).
- Вујошевић, М. (2004). *Рационалност, легитимитет и имплементација планских одлука: Новије теоријске интерпретације и поуке за планирање у транзицији*. Београд: ИАУС (Институт за архитектуру и урбанизам Србије).

- Vujošević, M. (2004) The Search for a New Development Planning/Policy Mode: Problems of Expertise in the Transition Period, *Spatium*, 10, 12-18.
- Vujošević, M., Petovar, K. (2006) Javni interes i strategije aktera u urbanističkom prostornom planiranju, *Sociologija*, XLVIII (4), 357-382.
- Вукадиновић, Ђ.; Крстић, П. (ур)(2003). *Критички појмовник цивилног друштва*. Београд: Група 484
- Ђокић, Ј., Граовац, А. (2020) Једно питање за урбанисте: шта је јавни интерес у урбанистичком планирању. У А. Јевтић, Б., Драшковић (Ур.) *Будућност градова и урбанизма* (стр. 185-193). Пролом Бања: Удружење урбаниста Србије
- Лазаревић Бајец, Н. (2002) Модерно урбанистичко планирање. У Хибер, Д. (Ур.) *Принципи модерног управљања локалном заједницом* (стр. 151-167). Београд: ЦЛДС.
- Лазаревић Бајец, Н. (2004) Повезивање концепта стратешког планирања са локалним просторним планирањем. У Стојков, Б. (Ур.) *Планирање развоја локалне заједнице* (стр. 19-46). Београд: Географски факултет Универзитета у Београду, Асоцијација просторних планера Србије.
- Lazarević Bajec, N. (2009) Rational or collaborative model of urban planning in Serbia: Institutional limitations. *Serb. Archit. J.*, 1, 81–106.
- Maruna, M. (2015). Can planning solutions be evaluated without insight into the proces of their creation? Proceedings of the 20th International Conference on Urban Planning and Regional Development in the Information Society GeoMultimedia 2015 : REAL CORP. Ghent, Belgium, 5-7. May
- Maruna, M., Čolić, R., Milovanović Rodić, D. (2018). A New Regulatory Framework as both an Incentive and Constraint to Urban Governance in Serbia. In: J.C.Bolay, T.Maričić, S.Zeković (Eds.) *A Support to Urban Development Process* (pp. 80-108). Belgrade: EPFL & IAUS.
- Маруна, М., Миловановић Родић, Д., Славковић, Љ., Радовановић, К., Ристовић, М., Вајовић, М., Ђурђевић, М., Томашевић, М. (2020) Ка колаборативном управљању: платформа за промоцију савременог концепта просторног развоја. У А. Јевтић, Б. Драшковић (Ур.) *Међународно научно-стручни скуп 16. Летња школа урбанизма* (стр. 49-56). Београд: Удружење урбаниста Србије
- Milovanovic Rodic, D. (2015). Local Development Strategies Without Strategic Thinking: Lost in Between Politicians' Games, Administrations' Rigidity and Planner's Depression. *SAJ - Serbian Architectural Journal*, 7(3), 381-400.
- Младеновић, И. (2008). Савремене теорије демократије. *Филозофија и друштво*, 1, 217–247 .
- Пауновић, Ж., (ур)(2003). *Улога невладиних организација у демократском друштву*. Београд: Центар за развој непрофитног сектора
- Petovar, K., & Jokić, V. (2011). The right of servitude between public interest and undisturbed use of private property. *Spatium*, 26, 7–13.
- Славковић, Љ, Маруна, М., Миловановић Родић, Д., Радовановић К. (Ур.) (2020) *Ка колаборативном управљању развојем града – интерактивни урбанизам*. Београд: Центар ЦЗКД – Центар за културну деконтаминацију
- Трбовић, А. С. (ур.). 2011. Реформе: политичка воља и административни капацитет. Београд: ФЕФА
- ЦЗКД (2019) *Интерактивни урбанизам*. <http://interaktivniurbanizam.com/>